

Csernovic térségében folytatódik az elhárító csata

NEMZETI ÚJSÁG

A kiadásért felelős:
BARANYAY LAJOS
vezérigazgatóKiadja a Központi Sajtóvállalat * XXVI. évf. 77. sz.
SZERDAA szerkesztésért felelős:
D^r. TÓTH LÁSZLÓ
főszerkesztő

Két légi támadás Budapest és Magyarország egyes részei ellen

A kormány tagjai a bombakárok színhelyén – A légoltalmi kiürítési kormánybiztos fontos intézkedései

Légi támadás után 2 órán belül tilos a magántelefonbeszélgetés

Huszonegy óra alatt két légi támadást lát át a főváros lakossága. Első alkalommal a munka óráiban törték rá a gépek Budapestre s a környéken fekvő városokra, a második támadás a pihenés óráit rabolta el az emberektől. Bombák robbanása, légvédelmi ágyuk dőreje reszkettette meg órákon át a levegőt. Az ellenséges gépek nyomán tűz és halál járt, de a háboru démona egy pillanatra sem tudta megtörni Budapest lelkierejét, szellemi, erkölcsi és fizikai helytállását. Budapest, amelyet annyiszor vádoltunk magunk is kissé könnyed, talán könnyelmű magatartással, megmutatta, hogy a veszély óráiban ép oly erős, mint a szervezetségükről és fegyelmükről leghíresebb európai nagyvárosok.

A hatóságok ép úgy a helyükön voltak, mint ahogy teljesítette kötelességét mindenki, aki úgy érezte, hogy segíthet embertársain és magyar testvérein. Amint a bombabecsapódások nyomán házfalak omlottak le, úgy omlott le minden elválasztó fal az emberek között. Senki nem nézte azt, hogy kit ért szerencsétlenség, mindenki egy szívvel és lélekkel nyújtotta segítségét a bajbajutottaknak, szerencsétlenségnek, azoknak, akiket a háboru kiforgatott egyszerű kis otthonukból, elragadva minden földi kincsüket. Ezekben a nehéz órákban mintha valóban magunkra találunk volna. Tudjuk, hogy a háboru kérelhetetlen ökölcspánsai elől nem térhetünk ki, nem futhatunk el előle sehová, itt kell helytállnunk, ezen a földön, létünkért, a máért és a holnapért egyaránt. Ez az érzés fokozta fel a cselekvés erőt, a magánosokban és a hatósági szervekben. A rombolások és a tüzek helyén pillanatok alatt ott voltak a segítő osztagok és a

támadássújtotta vidékek lakossága belső emberi megindulással, de határozott eréllyel sietett a rászorultak segítségére. A hatósági és a polgári légoltalom beosztottjai katonákként teljesítették fájdalmas és gyakran szivettépő helyzetekben emberi és magyar kötelességüket, köztük a sebesülteket, hajlékot nyújtottak a kibombázottaknak, vigasztalták az asszonyokat és csitították a gyermekeket. Budapest tűzoltósága és az önkéntes tűzoltók vállvetve oltották a tüzeket, hogy megakadályozzák a további pusztulást.

Kint jártunk a bombasújtotta vidékeken. A romokból felszálló por és füst keserű szagában, lovak hullái és emberi tetemek között a katonaság és a polgárság egyformán bátor és hősiessé lélekkel dolgozott s olyan kemény lélekről tett tanúságot ennek a környéknek magyar lakossága, amely minden tiszteletet és elismerést megérdemel. A miniszterelnök, aki szintén meglátogatta az összerombolt részeket, a füstölgő házak között dicsérte meg először a lakosság nyugalmát, fegyelmet és önfeláldozását.

Kórházak, iskolák, templomok, leánynevelőintézetek és más közintézmények estek áldozatul a két légi támadásnak. Értékeink és javaink elpusztulhatnak, de nem pusztul el az a lelkiesség, amit Nagy-Budapest lakossága tanusított a nehéz órákban. Ez a lelkiesség biztositék arra, hogy a magyarság jövőjét a háboru apokaliptikus démonaival szemben is meg tudjuk védelmezni s olyan világot alakítani ki a háboru után, amelyben a magyarság minden rétege testvéri összefogásban, egymás iránti áldozatkészségben, a csapásoktól megkeményedve és megedzve indulhat neki egy szebb és boldogabb korszaknak.

össze. A minisztertanács elhatározta, hogy a rögtönbiráskodást kiterjeszti a gyilkosság, szándékos emberölés és a rablás büntetjére, abban az esetben is, ha azt nem löfegyver, robbantószer, vagy robbanó anyag használatával, illetőleg

nem a légvédelmi készütséggel kapcsolatos elsőtétítés vagy légiriadó alatt, vagy a légi támadással kapcsolatban követik el. A minisztertanács a továbbiakban időszerű kormányzati kérdéseket tárgyal és este 10 órakor ért véget.

Ellenséges légitámadásból származó tárgyak elvitelének tilalma

A polgármester falragaszok útján felhívja a székesfőváros lakosságát, hogy, a m. kir. honvédelmi miniszter 169.000. eln. 35—1943 H. M. sz. rendelete értelmében ellenséges légitámadásból származó tárgyakhoz, repülőgéproncok, azok alkatrészei, bombák, repeszdarabok, a légi hadviselésnél alkalmazott fegyverek) nyulni, vagy azokat elvinni, szigorúan tilos.

Fel nem robbant vagy csak részben robbant ellenséges bombákhoz szintén tilos hozzányulni.

Az, aki ilyen fegyvereket, eszközöket talál, vagy észlel, köteles azt a legköze-

lebbi rendőrszemének azonnal tudomására hozni. Talált bombaalkatrészeket, valamint általában minden ismeretlen, de valószínűleg az ellenséges támadásból eredő tárgyat, szintén a rendőrszemének kell bejelenteni.

Aki a fenti rendelkezésnek eleget tesz, nemcsak saját testi épségét őrzi meg, hanem a hadvezetőségnek is módot nyújt az ellenséges támadásból eredő tárgyak megismerésével arra, hogy az ellenük való védekezést eredményesebbé tehesse.

A fenti rendelkezések megszegése kihágásnak minősül és azt a törvény szigorúan bünteti. (MOT)

A légoltalmi kiürítési kormánybiztos közleménye Budapest és környéke kiürítéséről

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A légoltalmi kiürítési kormánybiztos az alábbi közleményt adta ki:

Budapest és közvetlen környékének kiürítésével kapcsolatos lefontosabb tudnivalók a délutáni órákban falragaszokon megjelennek. A közönség a falragaszokat olvassa el és az abban foglaltakhoz alkalmazkodjék.

Az elszállítás városrészenkénti beosztással a legrövidebb időn belül megtörténik. Először a veszélyeztetett városrészek lakói kerülnek elszállításra. A kiürítési vonatok indulását külön falragaszokon a légoltalmi kiürítési kormánybiztos teszi

közzé. Mindenki nyugodtan várja meg az elszállítására sor kerül. Addig az utazáshoz szükséges „lakásutalvány”-okat szerzze be és bélyegeztesse le az előláró-ságon, illetve a polgármesteri hivatalban.

Aki saját, illetve szülőjének vagy gyermekének házába utazik az a rendes forgalomban közlekedő vonatokkal már április 5-én elutazhatik, de lakásutalvány az ilyen elutazókra is kell. Az utazásnál ez féláru jegy váltásra jogosít. A tömegszállítás keretében elköltözők lakásutalványuk alapján díjtalanul utaznak.

A tömegszállítás megkezdése április 7-től külön tájékoztatók szerint történik.

Lakásutalvány nyomtatványokat kell beszerezni és kitölteni

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A légoltalmi kiürítési kormánybiztos az alábbi hirdetőmentet tette közzé:

Tekintettel légitámadások veszélyére sor kerülhet Budapest székesfőváros, továbbá Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota és Újpest megyei városok, valamint Albertfalva és Csepel községek lakossága egy részének elköltöztetésére. Ezzel kapcsolatban a következőkre hívom fel a felsorolt helységek lakosságának a figyelmét:

1. A kiürítés során csak az kaphat vidéken lakást, aki lakásutalvánnyal rendelkezik.

Hogy a lakásutalvást adott esetben

mindenki gyorsan megkaphassa, a nyomtatványokat már most be kell szerezni.

2. A lakásutalvány nyomtatványok a dohányárudákban darabonként öt fillérért kaphatók.

3. A nyomtatványok be nem keretezett rovatait azonnal ki kell tölteni, — minden személyre külön két példányban. A bekeretezett részt csak a hatóság töltheti ki. Az olyan lakásutalványt, amelynek a bekeretezett részében bármilyen bejegyzés van, a hatóság nem fogadja el.

4. A kitöltött lakásutalványt mindenki gondosan őrizze meg és az óvóhelyre is mindig vigye magával.

5. A lakásutalvánnyal kapcsolatos további tennivalókról a lakosságot idejében tájékoztatom.

Hivatalos jelentés az április 4-i éjszakai légi támadásról

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Ellenséges repülőgépek folyó hó 3-ról 4-re virradó éjszaka több hullámban az ország légtérébe berepültek és újabb terrortámadást intéztek Budapest ellen. A légvédelmi tüzérség elhárító tüzeiben és az éjjeli vadászok közbelépésére a támadás nem tudott teljes egészében kifejlődni. Egyes helyekről bombázást és tüzeket jelentettek. Kárjelentés későbbi időpontban kerül kiadásra.

A kormány tagjai felkeresték a bombázott városrészeket

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A miniszterelnök és a kormány tagjai hétfőn délután felkeresték azokat a városrészeket, amelyekben a délelőtti légi támadás során épülethárok keletkeztek és a lakosságnak veszélyeségei voltak.

A miniszterelnök és a kormány tagjai a helyszínen tájékoztódtak a lakosságot ért veszélyeségekről és a keletkezett károkról; személyesen ellenőrizték, hogy a szükséges intézkedések mindenütt megtörténtek-e s megnyugtatták az érintett területek lakosságát.

A kormány tagjai megnyugvással tapasztalták, hogy a lakosság mindenütt a legnagyobb fegyelműzést tanusította, kölcsönösen egymás segítségére

volt s a hatósági szervek gyors cselekvéssel állottak meg helyüket. A légi támadás után azonnal megkezdődtek a segélynyújtási munkálatok, amelyekből példás odaadással vette ki részét a katonaság, a tűzoltóság és a leventealakulatok. A bajtársi együttműködésnek szép példáját adta a német katonaság is, amely több helyen segítette a romok eltakarításánál és a segélynyújtásban.

Minisztertanács

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A kormány tagjai Sztójay Döme miniszterelnök elnöklésével hétfőn délután 7 órakor újból minisztertanácsra ültek

A légi támadás megszűnésétől számított

2 órán belül tilos távbeszélőn

magánbeszélgetést folytatni

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A kereskedelem- és közlekedési miniszter rendeletet ad ki, amelynek értelmében a légi támadás megszűnésétől számított két órán belül távbeszélőn magánbeszélgetést folytatni tilos. Ennek a rendelkezésnek a végrehajtását a telefonközpontok ellenőrzik s az ellene vétők készülékét a posta haladéktalanul leszereli.

A légoltalmi kiürítési kormánybiztos a főváros és környék közlekedéséről

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A Budapestet ért bombatámadással kapcsolatban a légoltalmi kiürítési kormánybiztos értesíti a főváros és a közvetlen környék lakosságát, hogy a kunszentmiklósi MÁV-vonal mentén lakók a MÁV-vonatokkal csak Pestszenterzsébet MÁV-megállóhelyig, illetve innen közlekedhetnek.

Pestszenterzsébet és Budapest között csak a budapesti helyiérdekű vasutak vonalain lehet közlekedni. A budapesti HÉV soroksáriuti fejjelállomását villamosal csak a Nagyvárad-térig vagy a Boráros-térig lehet megközelíteni. A Boráros-

tér és Csepel között közlekedő 21-es autóbusszjáratot a BSZKRT április 4-én reggeltől sűríteni fogja, mert a Közvágóhid és Csepel közötti helyiérdekű vonalon csak csökkentett forgalom tartható fenn.

A légoltalmi kiürítési kormánybiztos közleményéhez — melyet a Nemzeti Újság keddi számában adtunk közre — kiegészítés képpen közöljük, hogy a fővárost ért bombatámadással kapcsolatban életbeléptetett korlátozó intézkedések az országgyűlés két házának tagjaira nem vonatkoznak. A törvényhozás tagjai szabad mozgásukban gátolva nincsenek. (MTI)

Husz északamerikai repülőgépet lőttek le hétfőn Magyarországon fölött

Berlin, április 4.

A magyar főváros és a délnyugati magyar területek felett lezajlott légi harcokban a magyar vadászgépek eredményesen működtek a német vadászgépekkel együtt. Nagyon

eredményes volt a légharító tüzérség tevékenysége is. A Német Távirati Iroda értesülése szerint eddig 20-nál több északamerikai repülőgépet lelővéséről érkezett jelentés. A lelőtt gépek legnagyobb része négymotoros bombavető volt. (MTI)

Részletek a magyar főváros elleni első légi támadásról

Berlin, április 4.

Az Interinf jelentése szerint hétfőn a déli órákban a magyar főváros térségében lévő helységek ellen támadó amerikai bombavető kötelékek mintegy 180 négymotoros amerikai repülőgépből álltak, amelyek vadászgépek erős kísérete mellett repültek be a délnyugati magyar területekre és ott erős elhárításba ütköztek. Német és magyar vadászgépek szálltak fel a berepülő északamerikai kötelékek támadására, s harcban álltak az egymást sűrű hullámokban követő

bombavető gépekkel, mielőtt azok Budapest környékét elérték volna. Rendkívül hatékonyan működött a légvédelmi tüzérség Budapest környékén, legkevesebb 14 amerikai repülőgépet lőtt le. További még nem végleges jelentések szerint a berepüléskor és távozaskor légi harcban körülbelül ugyanennyi amerikai repülőgépet lőttek le, elsősorban négy- és öt motoros bombavetőket. A legutóbb beérkezett jelentés szerint éjjel felé ismét néhány ellenséges repülőgépet repült be a magyar főváros területére. (MTI)

Budapest lakossága példás magatartást tanúsított az első légi támadás alatt

Berlin, április 4.

Budapestről jelentik a Német Távirati Irodának. Április 3-án a délelőtti órákban lezajlott északamerikai terrortámadás során a magyar főváros különböző részein találat érte. A déli és délnyugati irányból négy hullámban támadó gépek már a berepülésnél a magyar és a német légvédelem heves elhárító tüze fogadta. Az ellenséges gépek tiszta időben, főleg munkás lakónegyedekre dobták bombáikat, ahol számos lakótelepet elpusztítottak. A polgári lakosság veszteséget szenvedett. A

kórházak közül különösen súlyos találat érte a Szent László-kórházat. Több mint 30 nagy robbanóbomba esett a kórház területére. Több beteg asszonyt és gyermeket, valamint az ápolószemélyzet több tagját a bombák megölték, illetve megsebesítették és az épületeket elpusztították. Budapest lakossága példás magatartást tanúsított. A kirendelt katonai osztályokkal, a rendőr-, légoltalmi- és tüzoltóalakulatokkal vállvetve oltották el a főváros lakói a kitért tüzeket és vettek részt a mentő, illetve eltakarító munkálatokban. (MTI)

A Nemzeti Újság munkatársa meglátogatta a pusztulás helyeit

A Nagy-Budapest felett hétfőn délben megjelent angolszász repülőgépek a város különböző pontjain dobták le gyújtó- és romboló-bombákat. A Nemzeti Újság munkatársa meglátogatta a pusztulás kárpót mutató körzeteket. Egyik fűtővonalon ablakai mind kihullottak s a mellette nyíló kis utca egyik háza romokban hever. Még a délutáni órákban is kormos füst szivárog az egymásra hullott téglák közül.

Egy kórháznak az óvóhelyét érte találat. Találat esetén nincs menekvés. Akik az óvóhelyen voltak, meghaltak, azok viszont, akiket köteleességük más helyre állított, légoltalmi szolgálatot láttak el, épségben maradtak.

Budapest egyik külső negyedében hú méter átmérőjű bombatölcsérek ásitoznak. Roppant nagy a sürgés-forgás. Egy kislakásos ház közepe kapott bombatámadást. Be lehet látni a lakásokba, a szegényes, szerény bútorok közé. A ház emeletein már dolgoznak a segítőosztagok. Az óvóhelyen megmenekült lakóknak nyújtanak segédkezet, hogy kis ingóságait összeszedhessék. Teherautók állnak meg a ház előtt, hogy felrakják rájuk a kiköltöztetett lakók apró holmijait, feltett ruházatát és ágyneműjét. Mindenkit fedél alá juttatnak a hatóságok s rövidesen lakáshoz is juttatják azokat, akik felét összeomlott a fedél. A ház mellett áll

hatalmas hatemeleltes épület összes alsó ablaktáblái bezúva. De máris dolgoznak a munkások s fatáblákkal látják el a feketén ásitó nyílásokat. A felső emeletek ablakai épen maradtak. Ugy látszik, a légnyomás nem hatolt odáig.

Egy romokban heverő csarnok mögött fekete, sűrű füstoszlop tör fel az égnek. Általában olyan kesernyés szaga van a levegőnek, mint amilyent a frontkatona szokott meg, mikor őszellett és felgyújtott városokba vonul be. Ezen a környéken is először gyújtóbombák hullottak s azután következtek a robbanóbombák, amelyeknek rezeszeit a közönség, főleg azonban az asszonyok és a gyerekek gyűjtögetik, elteszik emlékül. Emlék 1944 Nagyhétének idejéből.

Az utlesen döglött állatok hevernek, szilánkok ötétek meg őket. Az emberek futó pillantást vetnek rájuk, majd mindenkinek meg a dolgára. Katonák jönnek-mennek, parancsokat visznek egyik helyről a másikra, majd felbukkan egy, lapátokkal felszerelt munkaszolgálatos osztag, hogy az egyik beomlott házrész törmelékét eltakarítsák. A forgalomra és a rendre felügyelő katonák és rendőrök rohamisakban, feltűzött szuronnyal állnak őrhelyükön s az itt szolgálatot teljesítő tisztet is tábori komiszban teljesítik kötelességüket. Igen, az egésznek olyan a képe, amit eddig Magyarországon, főleg

a fővárosban nem láttunk. Igazi háborus kép és háborus hangulat, amelyben az emberek komoly, elszánt arccal végzik a dolgukat.

Egy másik támadás-sújtó helyen a villamossínek is felszaggatva merednek az ég felé. Kis házak omlottak itt össze egyszerű, szegény emberek összekuporgatott pénzeiből képződött kispolgári vagyonok, amelyek közül most annyi és annyi áldozatul esett a támadásnak. Ezen a részen még ma is csak átszállással lehet közlekedni. De akik ott laknak, keményen, kötelességüket teljesítve, összeszorított fogakkal sietnek munkahelyük felé, mialatt a segélyosztagok innen is, onnan is halottakat, magyar férfiakat, asszonyokat és gyermekeket ásnak ki a romok alól. Az arcokról lehulló sós könnyek azonban csak megedzik a szíveket. Budapest, Nagy-Budapest népe keményebbnek és erősebbnek mutatkozik, mint azt sokan gondolták róla. Mindent meg kell tenni értük, ami emberileg lehetséges. Nincs az az önzés, amely ma kitérhetne a teljes, önkéntes segítség elől. És ezt érzik is mindazok, akiket bombakár ért, akiknek a feje fölül leégett a fedél. Tudják, hogy az egész magyar társadalom egy szívvel

és egy lélekkel, minden tekintetben melettük áll, velük együtt érez, nincs az a segítség, amit a többiek megtagadhatnának tőlük.

Utunk további során egy leánynevelőintézet további barokk-homlokzatának kitért ablakszemeit pillantjuk meg. A kertben hatalmas bombatölcsér áruklodik arról, mi lett volna, ha ez az intézetre esik. Egy másik bomba egy szép villát kapott oldalba. Valóságos népvándorlás kering a lezárt utca körül. A környék lakói hazamenet egy pillanatra megállnak és szomorúan tekintenek a szép és finom otthon romjai felé.

A Budapest fölötti tüzharc következményeként a város különböző pontjain látnunk repeszdarabok által megölt lovakat. Ez az annak a bizonyítéka, hogy a repeszdarabok milyen veszedelmet jelentenek a szabadban tartózkodókra. Szomorú és keserves benyomásokkal tértünk vissza körutunkról, de megerősödünk abban a hitünkben, hogy a szenvedések és a megpróbáltatások Budapest népét, az embereket közelebb hozzák egymáshoz. Kialakul magyar és magyar közt az az igazi szolidaritás, ami nélkül egy békésebb és szebb világot nem lehet felépíteni. (Dr. Sz. E.)

A földterület és az ember

Az új népszámlálás adatai fokozatosan kerülnek bele a köztudatba. Például népsűrűségünk adatait még nem ismertük meg eléggé. A trianoni területen egy négyzetkilométerre már 1930-ban is 93.4 léleknyi népsűrűség esett és 1941 elején, amikor az új népszámlálást megtartottuk, ugyanezen a területen az átlagos lélekszám csaknem elérte a száz lelket. De a hazatért részek ritkábban lakottak és a mai területen átlag 85.4 lélek esik minden négyzetkilométerre. De ez a népsűrűség nem egyenletes. A városok mindig a néptömörülés göcpontjai és nemcsak maguk emelkednek ki hatalmasan a környező területekből, hanem még közvetlen környékük is jóval sűrűbb településsé fejlődik, mint a jóvalabbeső helységek átlaga. Budapestben minden négyzetkilométeren 562 lélek lakik; többi tíz városainkban már a terület jóval egészségesebben viszonylik a népességhez, mert az átlag ezekben nem több mint 230 lélek. A megyei városok népsűrűsége még kisebb, nem több, mint 177 lélek, a községekben pedig 58.6 lélek esik minden területére. De még a községek közül is ki lehet emelni azokat, amelyeknek lakossága egyenként legalább 10.000 lélek. Ezek ugyanis nemcsak igazi városi jellegűek — általában — hanem még azok között is nagyon sűrű településeknek bizonyulnak és megközelítik a városok átlagát. Mert ezekben a nagyközségekben 1072 lélek él minden kilométeren, s ha ellenben tíz városainkat együtt számításba a fővárossal, akkor ezekben az átlag nem több, mint 412 lélek.

Ha tehát a tízezres lélekszám alá eső falvakban minden lélekre 1.7 hektárnyi föld esik, akkor ugyanilyen területen 3 lélek él a megyei városokban, négy lélek az ország tíz városában, a fővárost nem számítva közelebb 18 lélek a tízezer léleknél többet számláló, városi jellegű községekben és 96 lélek a fővárosban. Fordítva pedig: a fővárosban minden lélekre 178 négyzetméternyi terület esik, a tízezer léleknél egyenként népesebb községekben 933 négyzetméter, a többi tíz városokban 4330, a megyékben 5660, ami már csaknem egy katasztrális hold, a falusi jellegű községekben pedig az átlag minden lélekre 1.7 hektár, vagyis mintegy 3 kat. hold. Három kat. hold — ennyi kell is, különösen, ha mindenütt egyforma jól lehetne és egyforma jól tudnánk is termelni. De az egyforma bérjövendelmű föld maga sem egyforma: nemcsak az éghajlat, nemcsak a termelési feltételek mások keleten, mint az Alföldön vagy nyugaton, de a szántóterület is egészen más és más az ország egyes részein. Csik megyében például a területnek mindössze 13 százaléka szántó, Csánadban pedig mindössze 17 százaléka nem az: világos, hogy egészen másként kell a népsűrűséget érteni itt, mint amott.

Maga az abszolút népsűrűség hazánk mai területén, a megyéket a megyei városokkal együtt véve a legkisebb Csikban, mert itt nem esik egy km²-re több lakos 32.5 léleknél, de Beszterce-Naszóban sem több, mint 35.1 lélek. Udvarhelyen és Háromszéken is alatta van az ötven lélekre, s van egy néhány vármegyénk, amelyekben még nem éri el a hatvan lelket: ezek Maramaros, a kárpátaljai kirendeltségek Gömör, Maros-Torda, Szolnok-Doboka, Abauj-Torna, Somogy-Banát. Pedig ha a vármegyéknek a megyei városokkal és a városi jellegű községekkel együtt nézzük a népsűrűséget, akkor az már 73.3 lélek. S a 42 vármegye közül, — egy megyével véve egyenlőnek Kárpátalját, — 12 megyében a népsűrűség alatta marad a hatvan lélekre. Viszont vannak olyan vármegyék is, amelyekben meg a népsűrűség meghaladja a száz lelket is. Ezek: Esztergom, Pest-Pilis, Nyitra és a legsűrűbben lakott vármegyénk, Vas, ahol minden négyzetkilométerre 130 lélek esik. Pest megye népsűrűsége korántsem emelkedik ki a többi sűrűn lakott vármegyénk közül, nem több az, mint 107.3 lélek, de melyen ez alá az átlag alá száll, ha Nagy-Budapest községeit kivesszük belőle, mint a megyének olyan részét, amely gazdasági törvényeknél fogva már a főváros körzetének és nem a vármegye szerves részének számít.

De más az abszolút népsűrűség és más az, ha a lélekszámot ahhoz viszonyítjuk, ami a vidéki munkának az alapja és a műhelye: a szántóföldhöz. Hiába Csik megyében a legritkább a lakosság — ha egyszer itt a területnek csak minden nyolcadok kat. holdja szántóföld, akkor itt mégis egészen más mér-

tékkel kell mérni a népesség életének lehetőségét, mint másutt. A szántóhoz viszonyított népsűrűség ebben a megyében 252, ami azt jelenti, hogy itt minden négyzetkilométerre 32.5 lélek esik ugyan, de minden négyzetkilométernyi szántóból mégis 252 lélek számára kellene élelmiszereket előteremteni. De ez még nem is a legmagasabb népsűrűség az országban viszonylag mérve sem, mert Maramarosban 377 lélek, a Kárpátalján pedig — a kirendeltségekben — átlagosan 355 lélek esik ugyanennyi szántóterületre.

Ha az országban — a megyékben — az átlagos népsűrűség 73.3 lélek, akkor a viszonyított népsűrűség ennek csaknem a kétszerese, azaz 146 lélek, mert nálunk országos átlagban a területnek 51%-a szántó. De ha a népsűrűség sorrendjében indulunk el, akkor kiderül, hogy az ország területének a felém mindössze a lakosságnak alig egyharmada él: 5.2 millió lélek. Ha pontosan akarunk lenni: 35%-a. S az országnak ezen a felém az átlagos népsűrűség ugyancsak 35 lélek, de az átlagos viszonyított népsűrűség meg 179 léle — jóval magasabb az országos megyei átlagnál. Az országnak ebben a felében ugyanis a területnek csak 35%-a szántó, a másik felében ellenben 65% vagyis kétharmadrész. Ennélfogva az országnak ezen a másik felén a viszonyított népsűrűség még a tíz városokkal együtt is csak 164 lélek, a megyékben pedig nem több, mint 126 lélek.

A meztelen igazság tehát az, hogy a lakosság a szántók tekintetében szegény ország-részekben jóval nagyobb zsufaltságban él, mint ott, ahol a szántók aránya bőséges.

Van nekünk kilenc olyan vármegyénk, amelyekben a szántók arányszáma legfeljebb a terület egyharmada (pontosan legfeljebb 36%-a). Ezekben a megyékben a viszonylagos népsűrűség 249 lélek. Abban a hat vármegyében pedig, ahol a szántók aránya legalább háromnegyedrész, egy négyzetkilométernyi szántóra csak 113 lélek esik. Még a fele sem az előbbinek!

Mi egyenliti ki ezt a különbséget? A szántók vármegyéi természetesen termelnek élelmiszert a szegény megyék számára is, de azt nem adják ingyen: fizetni kell érte. Mivel lehet fizetni? Fával, erdei termékekkel, állattenyésztés szegényes eredményeivel. A legelők és a rétek segítenek élni ott, ahol a szántó kevés, meg az erdei munka. De ez mind nem elég: a többi az életszintkülönbség egyenliti ki. Ami így nagyon szépen és tudományosan hangzik, de mindössze annyit jelent, hogy a szántók hiánya szegényes élet, szinten tartja a lakosságot azokhoz a vármegyékhez képest, amelyekben szántó van, ahol dolgozni lehet.

De még ez sem egészen törvényszerű különbség. Mert például Zemplénben is 53% a szántók aránya, mint Somogyban, de az Alföld északi részén a népsűrűség 85.2 lélek, a Dunántulnak ebben a szép vármegyéjében pedig még 60 sincs, mert csak 58.6. És Somogyban a viszonyított népsűrűség 112 lélek, Zemplénben pedig 161, azaz majdnem a felével több, mint Somogyban.

A Dunántul népe jogos önértéssel szokta mondani, hogy az alföldi gazda csak akkor tudná meg, mit jelent gazdálkodni, ha az ő dunántuli földjén kellene neki megélnie. De ebből a két vármegyéből az látszik, hogy a Dunántulnak is volna mit tanulnia az Alföldtől. Legalább is Somogy vármegyének egészen bizonyosan volna mit Zempléntől.

Ha egyebet nem, a gyermekek szeretetét. Mert Somogyban 1941-ben minden ezer lélekre 17.3 újszülött esett, Zemplénben ellenben 22.2. Pedig Zemplénben minden holdon már így is majdnem a felével többen élnek, mint Somogyban: de mégsem félnék a gyermekáldástól, mert ők már tudják, hogy az ember nem a földből él, hanem munkájából. Somogy egykézük, mert nem embert akar, ami minden gazdasági értéknek a forrása, hanem földet, ami legfeljebb műhelye a munkának s mellé olyan műhelye, ami természetesen annál kevesebbet ér, minél kevesebben dolgoznak benne. Akárcsak bármely más műhelye a világnak és a gazdasági életnek.

(mm)

Legjobb betilap

Képes Krónika